

Archeologické dědictví v 21. století

Nutnost nové legislativní ochrany

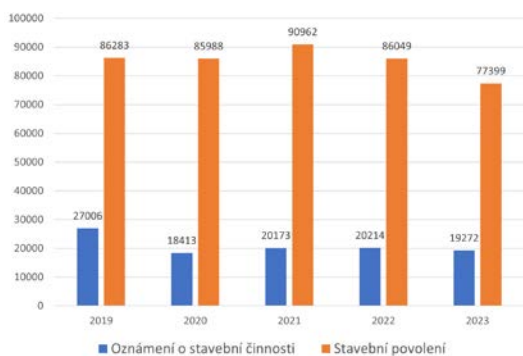
- \\ Ochrana archeologického dědictví a nálezů potřebuje novou legislativu.
- \\ Stávající zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, je zastaralý a nevyhovující.
- \\ Aktuální stav právní úpravy umožňuje jednoduchým způsobem obcházet zákon a poškozovat archeologické dědictví.
- \\ Klíčové pojmy jako archeologický výzkum nebo nález zákon definuje pouze neurčitě. Ochranu komplikují i kolize a nesoulad s dalšími právními předpisy, mimo jiné i s novým stavebním zákonem.
- \\ Nová legislativa by měla stanovit náležitosti pro splnění oznamovací povinnosti při stavební činnosti i sankce za její nedodržení.
- \\ Zásadní bude i transparentní nastavení vztahů mezi odbornou a laickou veřejností, zejména vymezení pravidel pro hledání archeologických nálezů detektorem kovů.
- \\ Je třeba hledat též nové možnosti ochrany archeologických nálezů a omezit nelegální obchod, jehož je Česká republika bohužel stále významnou „exportní“ zemí.
- \\ Archeologická památková péče by měla být lépe zabezpečena – organizačně, finančně i personálně.

Na území České republiky se nachází více než 30 tisíc dosud známých archeologických lokalit, které jsou nedílnou součástí krajiny. Stopy předků, jež nás bez nadsázky provázejí téměř na každém kroku, velmi často nenávratně mizejí – ničí je nové stavby, nevhodné územní plánování, průmyslové postupy v lesnictví a zemědělství i nelegální hledači pokladů vyzbrojeni detektory kovů. Památkový zákon (zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči) přitom již nedostatečně zohledňuje současný stav, nároky na zachování a záchranu archeologických nálezů a potřeby péče o archeologické kulturní dědictví.

Tento AVex vysvětluje vědecký, záchranný a muzejně-přezentační aspekt archeologické činnosti. Popisuje organizační a finanční zabezpečení archeologické památkové péče a definuje hlavní problémy více než 30 let starého, dosud platného památkového zákona. Navrhuje také reálná a účelná zlepšení stávajícího stavu, která aplikují princip udržitelného rozvoje životního prostředí, jehož je archeologické dědictví součástí.

Zájem o poznání archeologického dědictví spojuje odbornou i laickou veřejnost. Laici jsou z velké části „konzumenti“ kulturního dědictví, tedy návštěvníci muzeí, hradů, zámků, archeoskanzenů, čtenáři populárně-naučné literatury. Naplnění jejich potřeb je jedním ze základních poslání péče o archeologické dědictví.

Část laické veřejnosti sama archeologické dědictví zkoumá, nepanuje ale shoda na pravidlech, kterými by se při tom měla řídit.

Poměr stavebních činností, které jsou oznámeny Archeologickým ústavům AV ČR (modré sloupce), a vydaných stavebních povolení (oranžové sloupce) naznačuje ztrátu velkého množství informací o archeologickém dědictví.

PRÁVNÍ NORMY VE VZTAHU K ARCHEOLOGICKÉMU DĚDICTVÍ

Zákonnou ochranu archeologických nálezů poskytují na území České republiky stále příslušná ustanovení třetí části zákona o státní památkové péči, který vstoupil v účinnost 1. ledna 1988. V současnosti však vzhledem ke změnám podmínek vyvstává potřeba jej buď novelizovat, nebo přijmout nový zákon. Archeologie se zprostředkovaně dotýká i další zákonné předpisy, zejména zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, konkrétně především ustanovení § 38 odst. 4, §139 odst. 1, § 143 odst. 1, § 266 a § 295 odst. 1 písm. b) bod 3. Základní právní rámec ochrany archeologických nálezů závazně upravuje Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (tzv. Maltská konvence) ze dne 16. ledna 1992, která vstoupila v České republice v platnost 23. září 2000.

Ochranu před nelegálním prodejem a vývozem poskytuje archeologickým nálezům zákon č. 74/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty.

Organizační a finanční zabezpečení

Archeologicky exponovaná je převážná část území České republiky. Veřejnost se tak může stát aktivním účastníkem archeologické památkové péče kupř. v průběhu stavební činnosti, která mnohdy zasahuje do kulturního dědictví. Významným úkolem archeologické památkové péče je proto vyvažování soukromých a veřejných zájmů a zabezpečení minimalizace případných škod.

Tyto úkoly plní organizace oprávněné provádět archeologické výzkumy. Přímou ze zákona jsou oprávněnými organizacemi Ar-

OCHRANA ARCHEOLOGICKÉHO DĚDICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Archeologická činnost zahrnuje tři důležité aspekty: vědecký, záchranný a muzejně-přezentační. Archeologie je vědeckou činností, nikoli podnikáním, proto je součástí archeologické praxe i ukládání získaných nálezů v muzeích. Muzea pak představují výsledky výzkumů veřejnosti.

Hlavním posláním archeologie jako vědy je rozpoznání podoby a struktury minulého lidského světa a vyličení jeho událostí. Přestože se archeologie soustředí převážně na nepsanou minulost, je schopna zásadním způsobem přispět i k poznání událostí novějších a moderních dějin. Zkoumání archeologických nálezů má nezastupitelné místo při záchraně a uchování národního kulturního dědictví. Řada archeologických metod se navíc uplatňuje i v dalších oborech (např. kriminalistika, výzkum technologií, botanika, péče o krajinu atp.).

Archeologický náleze je jen nedostatečně definován v § 23 odst. 1 zákona o státní památkové péči jako „věc (soubor věcí), která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovala se zpravidla pod zemí“.

Za archeologické nálezy jsou obvykle považovány předměty, které v minulosti vytvořil člověk (nebo vznikly v důsledku činnosti člověka) a které jsou dlouhodobě uloženy pod zemí, na jejím povrchu, pod vodou nebo i v hmotě historické stavby. V případě historických staveb či jejich pozůstatků jde o nemovité archeologické nálezy. Archeologickými nálezy jsou vedle pravěkých a středověkých artefaktů i nálezy z období novověku včetně moderních dějin; hranicí zde může být přibližně 70 let od současnosti.

Archeologický výzkum současný zákon o státní památkové péči vůbec nedefinuje. Obecně lze archeologický výzkum popsat jako souhrn specializovaných výzkumných a jiných odborných činností zajišťujících cílené vyhledávání a dokumentaci archeologických nálezů, jakož i vyhodnocení jejich kulturního významu a publikaci výsledků výzkumu.

Archeologické ústavy Akademie věd ČR, které sídlí v Praze a v Brně. Na žádost a po dohodě s Akademií věd ČR může Ministerstvo kultury povolit provádění archeologických výzkumů i dalším právnickým a fyzickým osobám. Aktuálně je k nim oprávněno 102 subjektů. Oprávněnou organizací je mj. Národní památkový ústav, který plní také další významné úkoly při ochraně (nejen) archeologického dědictví.

Je potřeba zdůraznit nedostatečnost zabezpečení archeologické památkové péče. Objem stavební činnosti, a tedy i nezbytnost záchranných archeologických výzkumů je markantní. Prvním problémem je nedostatečné plnění oznamovací povinnosti při stavební činnosti, v jehož důsledku uniká pozornosti poškození mnohdy významných archeologických lokalit.

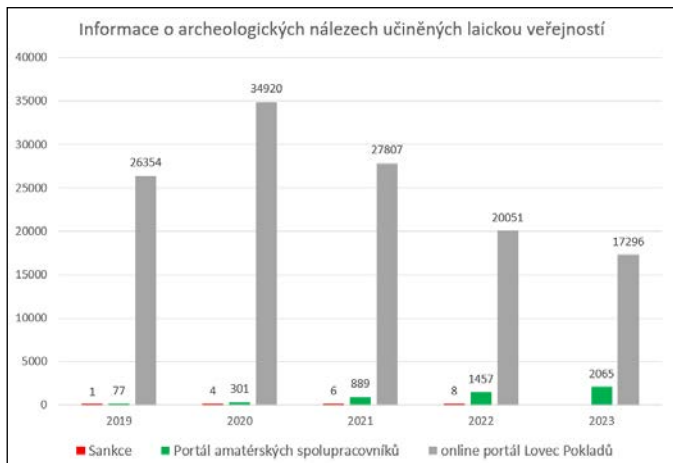
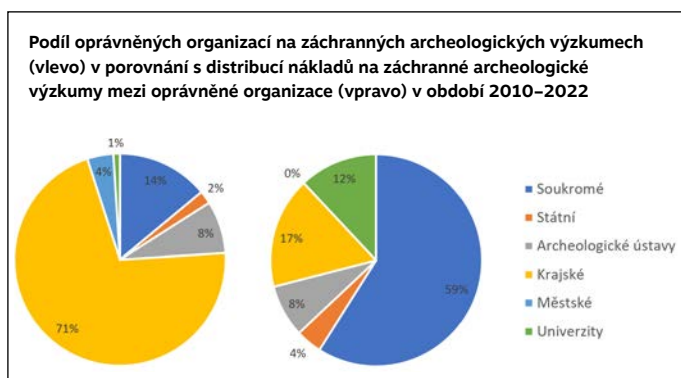
Navzdory těmto únikům je pracovní zátěž archeologů nepřiměřená. Při teoreticky rovnoměrné distribuci mezi oprávněné organizace by se v roce 2021 jednalo o přibližně 200 výzkumů na kaž-

dou oprávněnou organizaci a přibližně 40 výzkumů na archeologa. Jednou z příčin slabého personálního zajištění jsou i nízké mzdy terénních pracovníků.

Z dostupných údajů o mzdách archeologů vyplývá, že na medián posledního čtvrtletí 2021 (34 360 Kč) nedosáhlo 43 z 68 organizací, průměrné mzdy (40 135 Kč) nedosáhlo 58 organizací. Nejnížší doložená mzda činila 22 161 Kč.

Finanční stabilitě nepomáhá ani skutečnost, že náklady výzkumu vyvolaného stavební činností nesouvisející s podnikáním fyzické osoby jsou povinny hradit oprávněné organizace. Tyto náklady nesou částečně pouze některé kraje, avšak podpora státu je nulová.

Revize financování archeologické památkové péče je proto významným úkolem pro všechny zainteresované strany v následujícím období.

Graf ukazuje poměr uložených sankcí k počtu odevzdaných nálezů v rámci evidenčního systému Archeologická mapa ČR – Portál amatérských spolupracovníků a k počtu nálezů zveřejněných na internetovém fóru Lovců pokladů.

Činnost laické veřejnosti lze rozdělit do tří kategorií: spolupracující veřejnost, veřejnost sankcionovaná za spáchání přestupku a veřejnost za spáchání přestupku zatím nesankcionovaná. V praxi většina laické veřejnosti ani oficiálně nespolupracuje, ani na ni nedopadají tresty za protiprávní činnost.

Nedostatečné personální zabezpečení se projevuje také v oblasti infrastrukturních staveb, a to navzdory finanční náročnosti souvisejících archeologických výzkumů.

Velkou výzvu aktuálně představuje příprava vysokorychlostní železnice v ČR. Od roku 1992 bylo postaveno kolem 700 km dálnic, stejný nárůst čeká železniční dopravu. Možné řešení by přinesla zejména spolupráce s resorty dopravy, průmyslu a místního rozvoje na legislativní i na exekutivní úrovni.

Současné výzvy pro zákonodárce

Zastaralost právní normy

Zákon o státní památkové péči byl přijat v druhé polovině osmdesátých let minulého století. Přestože vznikl v prostředí totalitního státu, právní norma byla v mnoha ohledech srovnatelná s vývojem ochrany archeologického dědictví na celoevropské úrovni. Jeho základní principy se v řadě bodů shodují např. s Evropskou úmluvou na ochranu archeologického dědictví z roku 1992.

V současnosti je Česká republika jedinou postkomunistickou zemí, která při ochraně kulturního dědictví vychází ze zákona poplatného ideologii socialistického zřízení. Patrně největším nedostatkem je přitom absence stanovení procesu a lhůt pro plnění činností, které tento zákon upravuje.

Nedostatkem je rovněž absence právní regulace spolupracující veřejnosti. Jelikož zákon problematiku občanské vědy neupravuje, kooperace laiků s archeology balancuje na hraně protiprávního jednání.

Neurčité pojmy

Úprava právního postavení oprávněných organizací, na které se prakticky při porušování jejich povinností nevztahují žádné sankce, je zcela nedostatečná, a to včetně procesu udělení a odejmutí povolení k provádění archeologických výzkumů. Zákon neuvádí náležitosti ani lhůty pro oznámení stavební činnosti na území s ar-

cheologickými nálezy, což v důsledku umožňuje stavebníkům bez účinného postihu likvidovat celá naleziště.

Velmi vágní podobu mají i ustanovení týkající se uzavírání smluv se stavebníky o provedení archeologického výzkumu.

Absence nebo zastaralost definic některých pojmů, jako je archeologický výzkum, archeologický nález, zpráva o výsledcích archeologického výzkumu, je příčinou nepochopení a zmatečných situací ve vztazích mezi odbornou a laickou veřejností a má také dopad na ochranu archeologických nálezů zejména z mladších historických období, které nenávratně mizejí v řádech tisíců artefaktů ročně.

Kolize s jinými předpisy

Neméně problematické je i soulad s ostatními právními předpisy. Jedná se v první řadě o stavební zákon, v němž se míjejí s realitou ustanovení o územním plánování i postupy pro zajištění mimořádných nálezů objevených při stavební činnosti. Nový stavební zákon bohužel zachovává status quo. Rozdělení regulace do dvou zákonů navíc komplikuje orientaci v právech a povinnostech nejen stavebníkům, ale také orgánům veřejné moci.

Mimořádně závažný problém dále vyvolává aplikace zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, na provádění archeologických výzkumů. Hledání nejnížší cenové nabídky v podmínkách vědeckého výzkumu má za následek snižování kvality ochrany archeologického dědictví, a je tak v rozporu se zájmem vědeckým i veřejným.

Výběr dodavatele záchranných výzkumů prostřednictvím výběrových řízení navíc není dle komentářové literatury v souladu s právními předpisy. V případě rozsáhlých infrastrukturních staveb (dálnice, plánované vysokorychlostní železnice) mohou vznikat zcela zbytečné náklady v řádech desítek až stovek milionů korun. Legislativně totiž není podchycena příprava stavební činnosti, díky níž lze ušetřit jak při realizaci záchranného archeologického výzkumu, tak při organizaci zemních prací. Zlepšení efektivity přípravy a právní zakotvení přípravných prací může ušetřit řádově desítky milionů korun na jednotlivých stavbách.

Úbytek archeologického dědictví

Nárůst stavební činnosti (obytná infrastruktura i početné průmyslové a dopravní investice) a jiných zásahů do krajiny v posledních desetiletích významně urychlují úbytek archeologického dědictví. Ten sice nelze přesně vyčíslit, významným ukazatelem je však kupř. úbytek zemědělské půdy, který v letech 2000–2020 činil 130,3 tisíce ha.

Aktuálně k ohrožení přispívají také průmyslové postupy uplatňované v lesnictví a zemědělství jak při kalamitní těžbě lesních porostů, tak při obdělávání zemědělské půdy. Závažným problémem je i nelegální vyhledávání archeologických nálezů pomocí moderních detektorů kovů.

Předcházení popsáním škodám výrazně napomáhá evidence, dnes již převážně v elektronické podobě. Evidence prvků archeologického dědictví umožňuje efektivněji využívat dostupné nástroje ochrany a věnovat pozornost prevenci škodlivých zásahů do archeologického dědictví.

V této souvislosti je nutné zdůraznit potřebu rozlišování prvků archeologického dědictví dle velikosti a povahy. Je potřeba diferencovat movité a nemovité nálezy, archeologická naleziště a území s archeologickými nálezy. Tomu se musí přizpůsobit definiční ustanovení právních předpisů a vytvořit specifické nástroje ochrany.

V současnosti chrání nejvýznamnější součásti archeologického dědictví institut kulturní památky; nároky na ochranu jednoho archeologického nálezu se však zcela liší od nároků ochrany celého naleziště. Tyto potřeby však zákon o státní památkové péči nereflektuje. Na nastíněnou diferenciaci je pak potřeba navázat evidenční nástroje a výhledově také územní plánování.

DIGITALIZACE ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PĚČE

Elektronické nástroje jsou dnes též prostředkem pro plnění zákonných povinností stavebníků a oprávněných organizací. Uvedené subjekty své povinnosti prakticky neplní vůči státu, ale vůči Archeologickým ústavům AV ČR. Dnes tyto nástroje začínají využívat také orgány veřejné moci, avšak bez možnosti zapojit se do agendových informačních systémů. Větší provázanost či přístup do elektronických nástrojů veřejné správy může výhledově zrychlit řízení a snížit administrativní zátěž všech subjektů, které do archeologického dědictví svojí činností zasahují.

Nedostatečné kapacity některých vlastníků nutí oprávněné organizace nálezy udržovat na vlastní náklady. V opačné situaci zase vlastníci nálezy přebírat chtějí, ale oprávněná organizace je neodevzdává, případně je odevzdává nedostatečně evidované, ošetřené či konzervované. Druhý problém by měla odstranit novela památkového zákona, která koncem května 2024 prošla Senátem Parlamentu ČR.

V obou případech je ultimátním následkem také omezení základního lidského práva na přístup ke kulturnímu dědictví, které garantuje čl. 34 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Proto je potřeba vytvořit efektivnější nástroje na ochranu majetku a kompenzaci nákladů na péči, které není vlastník schopen sám.

Vlastnictví a péče

Vlastníkem archeologických nálezů jsou kraje a ve specifických případech obce nebo stát. Vlastníci nálezy ukládají v jimi zřízených institucích, primárně muzeích. Nedostatek právní úpravy, která blíže nespécifikuje náležitosti údržby a ochrany nálezů, vedou ke dvěma zásadním problémům.

NELEGÁLNÍ OBCHOD S ARCHEOLOGICKÝMI NÁLEZY

Nedostatečná kontrola nad vlastním majetkem vede také k jeho ztrátám na černém trhu. Ten zahrnuje jak prodej dílčích artefaktů na internetových portálech typu aukro.cz, tak i mezinárodní překupnické skupiny. Česká republika je jak zemí exportní, tak i importní. Regulace dovozu a vývozu je však v praxi neefektivní, proto je nutné hledat nové nástroje ochrany archeologických nálezů.

Přehled možných krátkodobých opatření a jejich dopad na praxi

Úprava definice archeologického nálezu – časové vymezení.	Jednoznačně rozliší, které předměty lze legálně vyhledávat a vyzvedávat ze země mimo archeologický výzkum.
Úprava definice archeologického nálezu – reflexe nemovitých nálezů + adaptace § 9 a § 14 památkového zákona.	Zvýšená ochrana nemovitých nálezů při lesnické a zemědělské činnosti. Možnost vlastníků žádat o finanční kompenzace související s ochranou kulturní památky archeologického charakteru.
Úprava povinností při náhodném nálezu – oznámení Archeologickému ústavu nebo obci, která informuje Archeologický ústav.	Předcházení ztrátám a poškození náhodně nalezených archeologických nálezů.
Stanovení náležitostí pro splnění oznamovací povinnosti při stavební činnosti.	Zabezpečí včasné oznamování stavební činnosti – stavebníkoví minimalizuje negativní zásah do harmonogramu a financování stavby, které jsou dnes způsobeny pozdním oznámením či nedostatečnými informacemi. Umožní včas a lépe chránit archeologické nálezy.
Úprava oznamovací povinnosti na celé území ČR, nejen na území s archeologickými nálezy.	Odstraní nedostatky v interpretaci, prostor pro omyl stavebníků, a tak i riziko sankce. Pomůže sjednotit aplikační praxi správních orgánů, které dnes území s archeologickými nálezy vykládají rozdílně.
Stanovení nové skutkové podstaty přestupku, pokud není archeologický výzkum umožněn.	Stavebníkoví ze zákona plynou tři hlavní povinnosti, nedodržení je sankcionováno pouze u jedné. Stavebníkoví stačí splnit oznamovací povinnost, neumožnění výzkumu sankcionovat nelze. Nesplnění povinnosti uhradit náklady výzkumu může být pouze předmětem civilního řízení. Aktuální stav tak poskytuje jednoduchý způsob obcházení zákona a poškozování archeologického dědictví.
Stanovení nové skutkové podstaty přestupku nebo trestného činu na hledání archeologických nálezů detektorem kovů.	Odstraní interpretační rozdíly a nejasnosti, spolu s úpravou definice archeologického nálezu definuje prostor pro činnost veřejnosti.
Ochrana a uložení nálezu – umožnit kontrolu vlastníka a kompenzace oprávněným organizacím.	Zabezpečí ochranu a péči v situaci, kdy výzkum realizující odborná organizace nebude odevzdávat nálezy nebo nebude možné uložit nálezy v muzeu zřízeném vlastníkem.

ZÁVĚRY

Navrhovaná krátkodobá opatření mohou opravit nejvíce problematická místa i bez zásadní změny celkové konstrukce zákona.

- Z dlouhodobého hlediska je však třeba uvažovat o zcela novém, koncepčním řešení. Tomu musí předcházet dostatečná diskuze na odborné, legislativní i politické úrovni.
- Zcela nevyhnutelně musí na této úrovni padnout rozhodnutí o podobě a rozsahu ochrany archeologického dědictví.
- Důležité bude i vymezení postavení všech aktérů, jichž se péče o archeologické dědictví dotýká.
- Na odborné a profesní úrovni jde o otázku míry zapojení veřejnoprávních a soukromých subjektů.
- Ohledně stavebníků a vlastníků nemovitých archeologických památek je třeba jednat o míře kompenzací omezení, které ochrana veřejného zájmu přináší.
- V neposlední řadě jde o postavení laické veřejnosti a otázku možnosti její aktivní účasti na poznávání a ochraně archeologického dědictví.

AVEX 2/2024: ARCHEOLOGICKÉ DĚDICTVÍ V 21. STOLETÍ. NUTNOST NOVÉ LEGISLATIVNÍ OCHRANY, ČERVEN 2024

Přehled použité literatury: <https://www.avcr.cz/cs/veda-a-vyzkum/avex/>

AVEX je nezávislé a nestranné expertní stanovisko, které Akademie věd České republiky připravuje pro legislativní potřeby zákonodárců Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky.

Přípravila: Akademie věd ČR. Odborným garantem stanoviska je Archeologický ústav AV ČR, Brno, a Archeologický ústav AV ČR, Praha.

Odpovědná redaktorka: Markéta Růžičková, e-mail: avex@kav.cas.cz, <http://www.avcr.cz/cs/veda-a-vyzkum/avex/>.

foto: Martin Frouz, Archiv Archeologického ústavu AV ČR, Brno.

Kontaktní osoby: Mgr. et Mgr. Róbert Antal, Ph.D., Archeologický ústav AV ČR, Brno, antal@arub.cz;

PhDr. Jiří Doležel, Archeologický ústav AV ČR, Brno, dolezel@arub.cz; Mgr. Jan Mařík, Ph.D., Archeologický ústav AV ČR, Praha, marik@arup.cas.cz.

Text vznikl za podpory programu Strategie AV21 "Anatomie evropské společnosti, historie, tradice, kultura, identita".

Literatura a použité zdroje – AVex 2/2024

- ANTAL, Róbert. Právna úprava a prax hľadania archeologických nálezov v Česku a na Slovensku. In *Správni právo*. 2020, č. 8, s. 419–434.
- ANTAL, Róbert. Právo na prístup ku kultúrnemu dedičstvu. Archeologické nálezy. In VODIČKA, Jiří, ŽIDEK, Dominik, JANOVEC, Michal. *COFOLA 2022 část 1*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 10–29.
- ANTAL, Róbert. Vlastníctvo a ochrana huteľných archeologických nálezov. In *Zprávy památkové péče*. 2020, č. 3–4, s. 378–384.
- ANTAL, Róbert. Verejnoprávne aspekty obchodu a vývozu archeologických nálezov v Českej republike a vo vybraných európskych krajinách [online]. Brno, 2024 [cit. 2024-02-07]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/o9qay/>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Stavební povolení – vybrané území. Počet stavebních povolení (Česká republika)*. Online. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Veřejná databáze. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=STA10-B&f=TABULKA&z=T&skupId=848&filtr=G%7EF M%7EF Z%7EF R%7ET P%7E S%7E null &katalog=30836&pvo=STA10-B&str=v184> [cit. 2024-02-06].
- KOMORÓCZY, Balázs a kol. *Společnými silami za poznáním archeologického dědictví Jihomoravského kraje*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., a Jihomoravský kraj, 2019.
- KOMORÓCZY, Balázs. Archaeology, Metal Detecting, and Citizen Science in the Czech Republic. In *Advances in Archaeological Practice*. 2022, č. 3, s. 322–335.
- KOMORÓCZY, Balázs. Obecná úvaha na téma utajení jako nástroj ochrany v archeologii. In *Zprávy památkové péče*. 2018, 78, č. 1, s. 24–29.
- KRATOCHVÍL, Jiří. Právo na přístup ke kulturnímu bohatství. In BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 505–506.
- KUNA, Martin. Detektory kovů v archeologii. In *Archeologické rozhledy*. 2006, č. 2, s. 323–328.

- MÁCOVÁ, Marcela a ČERMÁKOVÁ, Klára. *Zemědělské půdy je zase méně*. Online. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistika&My. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/12/08/zemedelske-pudy-je-zase-mene> [cit. 2024-02-06].
- MAŘÍK, Jan. Archeologie a veřejnost v mezinárodních úmluvách. In *Zprávy památkové péče*. 2018, č. 78, s. 30–34.
- MAŘÍK, Jan. Making choices in Czech archaeology. In *Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege*. Roč. 74, 1–2 (2020), s. 139–145.
- MAŘÍK, Jan. The System of Organisation of Czech Archaeology and the Protection of Archaeological Heritage. In Novaković, Predrag & Horňák, Milan & Guermandi, Maria & Stäuble, Harald & Depaepe, Pascal & Demoule, Jean-Paul. *Recent Developments in Preventive Archaeology in Europe*. Ljubljana: Ljubljana University Press, Faculty of Arts, 2016, s. 205–2018.
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Udržitelný rozvoj*. Online. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny-rozvoj> [cit. 2024-02-06].
- *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů*. Online. ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCTAFWRYI/> [cit. 2024-02-06].
- NEUSTUPNÝ, Evžen. *Metoda archeologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.
- PAUKNEROVÁ, Monika. Mezinárodní ochrana kulturních statků z pohledu českého, mezinárodního a unijního práva. In *Právník*. 2023, č. 4, s. 289–370.
- SŮRA, Jan. *Pád na 60 % ceny. ŘSD na první velké zakázce pro stavbu Pražského okruhu výrazně ušetří*. Online. Zdopravy.cz. Dostupné z: <https://zdopravy.cz/pad-na-60-ceny-rsd-na-prvni-velke-zakazce-pro-stavbu-prazskeho-okruhu-vyrazne-usetri-185802/> [cit. 2024-02-06].
- ŠEDO, Ondrej. Archeologie, archeologové a detektory kovů. Poznámky k tématu aneb advocatus diaboli. In *Archeologické rozhledy*. 2006, č. 2, s. 291–301.
- TUPÝ, Michal a ZÍDEK, Martin. Několik poznámek k právní otázce používání detektorů v oblasti archeologie. In *Zprávy památkové péče*. 2015, 75, č. 6, s. 585-588.

- VARHANÍK, Jiří; MALÝ, Stanislav. *Zákon o státní památkové péči: komentář*. Komentáře Wolters Kluwer. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011.
- ZÍDEK, Martin; TUPÝ, Michal a KLUSOŇ, Jiří. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2019.